

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Možnost jako cesta ...

Implementace nových forem výuky ve speciální pedagogice

reg. č. projektu CZ.1.07/2.2.00/15.0088

Helena Kalábová, Miroslav Meier, eds.

- Název:** Možnost jako cesta ...
Implementace nových forem výuky ve speciální pedagogice,
reg. č. projektu CZ.1.07/2.2.00/15.0088
- Editoři:** PhDr. Helena Kalábová, Ph.D., Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.
- Recenzenti:** prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.
Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Za původnost a správnost jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autorky, autoři. Příspěvky neprošly redakční a jazykovou úpravou.

Sborník byl vytvořen v rámci udržitelnosti projektu *Implementace nových forem výuky ve speciální pedagogice* (CZ.1.07/2.2.00/15.0088), který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Autor fotografie „cesty“ na obálce: Karel Ressner

ISBN 978-80-7494-185-6

Obsah

Úvod	4
Užívání drog dětmi a adolescenty a primární prevence.....	6
Homeopatie a školní potíže.....	7
Využití arteterapie ve školní družině.....	8
Lidé s postižením a informační a komunikační technologie.....	9
Otec Šroubek a syn Vrut.....	10
Dyspraxie a možnosti přístupu ve speciální pedagogice	11
Etické hranice respektu ve filosofické perspektivě	12
Záškoláctví optikou sociálního pracovníka a pedagoga	13
Závěr	14
Seznam autorek a autorů jednotlivých příspěvků.....	15

Úvod

Předkládáme čtenáři sborník, který vznikl v rámci plnění udržitelnosti projektu Implementace nových forem výuky ve speciální pedagogice (reg. č. projektu CZ.1.07/2.2.00/15.0088). Příspěvky zastřešené širším mottem „Možnost jako cesta“ jsou obsahově různorodé, což bylo záměrem multidisciplinárně zaměřené akce.

Snahou organizátorů mj. bylo pokládání otázek a v některých případech i předkládání možných odpovědí v konkrétnosti současného dění v oblasti speciální pedagogiky, upozornění na na jedné straně širokost a proměnlivost a na straně druhé i konkrétnost a stálost některých postulatů ve speciální pedagogice a jí blízkých oblastech. Tematicky jsou jednotlivé příspěvky pestré a do nemalé míry vystihují i pestrost speciálně pedagogického působení. Jsou zde tedy texty zaměřené na: užívání drog dětmi a mládeží, homeopatii ve vztahu ke školním obtížím, využití arteterapie ve školní družině, možnosti využití informačních a komunikačních technologií u lidí s postižením, téma mužství, otcovství a negativní důsledky absence otce v rodině, dyspraxii, etické hranice a toleranci, záškoláctví.

Postmoderní doba, ve které nyní (rok 2014) žijeme, je složitá – zvláště na porozumění a komunikaci. I když jsme stále více a více obklopeni různými metodologickými návody, příručkami a doporučeními nejrůznějších odborníků (někdy bohužel odborníků pouze v uvozovkách ...) kvalitní život ve smyslu důvěry sama v sebe i v okolní svět nelze vyrobit pouze „mechanicky“, popř. „technicky“ – dle určitého jednoduchého „manuálu“. Mění se „domov světa“. Domovem není jen byt, ani pouze naše zem, nýbrž celý svět a člověk se stává spoluobyvatelem světa s nutností péče a náhledu v přicházejícím čase „světověku“. Prožíváme v každodennosti nárok porozumění celkovosti života i veškerenstva, s nutností jistého odstupu k nadhledu na universální dějství.

Jsme předurčení k pohybu po životní cestě od zrození k horizontu svého žití, existujeme ve společenství světa a jsme neustále povoláváni k odpovědnosti nejen sami za sebe, ale za celek ve smyslu společnosti – polis.

Pedagogika dle prof. Radima Palouše (2010) zde má úlohu přímo vesmírnou – vyvádění svěřence ze tmy do světla, z prahu platonské jeskyně do volnosti a možnosti. Tím se člověk stává svobodnou bytostí, uskutečňující svým žitím osobní úkol, stává se bytostí originální, svobodnou a odpovědnou. Termín metanoia (obrácení, procitnutí, probuzení) je spojen s nárokem jak pro vychovatele, tak pro vychovávaného. Pro vychovatele je nutností neustálého sebevzdělávání, otevírání a objevování svých možností, vztahování se prostřednictvím své reflexe světa k druhým lidem. Pro vychovávaného je nárokem podřízení se kázni, která není ve smyslu omezení či diktátu k jeho osobnosti, nýbrž právě naopak. Otevírá možnost rozumění, naslouchání a povolávání k existenci ve společenství s druhými lidmi i okolním světem.

Otevírat v tom druhém pochopení jeho vlastní absolutní svobody je úkol par excellence pro učitele, pedagoga. Naladit druhého na setkání se sebou samým v důstojnosti žití je pravým úkolem pedagogiky (Hogenová 2010, s. 10).

Jan Amos Komenský, zakladatel novověkého evropského školství, píše, že ve výchově nejde o art docendi ve smyslu řemeslné profese, ale o přijetí lidského poslání. Výchova v pojetí Komenského má universální orientaci, má podobu hledání, usilování, s cílem přijetí

universální odpovědnosti za sebe, za ostatní a celý svět. Cílem výchovy je otevřenost duše vychovávaného i vychovatele, povolání k obhlížení širších horizontů, odpovědnost za celky a celky celků.

„Viděl sem před sebou svět tento jako nějaký převelký hodinný nástroj, z rozličných viditedlných i neviditedlných materií složený, a však sklenný, prohledací a křehký všechen; a na tisíce, nýbrž tisíce tisíců větších i menších sloupků, kol, háků, zoubků a vroubků mající, an se vše hýbalo a hmýzilo jedno skrze druhé; něco tiše, něco s šustem a hrkotem rozmanitým. Uprostřed pak všeho stálo největší hlavní, neviditedlné však kolo, od něhož všech jiných rozličné to hýbání pocházelo nevystižitelným jakýmsi způsobem. Nebo duch kola toho rozcházel se po všem a řídil všecko: což ačkoli, jak se dalo, plně mi vystihnouti možné nebylo, že se však dalo v pravdě, velmi jasně a pozorně sem viděl“ (Komenský 2014).

Helena Kalábová, Miroslav Meier

Seznam zdrojů

HOGENOVÁ, A., 2010. *K fenoménu sebepoznání*. Praha: UK v Praze. ISBN 978-80-7290-478-5.

KOMENSKÝ, J. A., 2014. *Labyrint světa a ráj srdce* [online]. [vid. 10. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.labyrint.cz/cs/kapitola-42>

PALOUŠ, R., 2010. *Filosofická reflexe několika pojmů školské pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1833-3.

Užívání drog dětmi a adolescenty a primární prevence

Nikola Chládková

Abstrakt

Tento příspěvek pojednává o problematice užívání drog a příčinách vzniku závislostí u dětí a mládeže. Je zaměřen na důležitý vliv prostředí a výchovy. Článek popisuje problematickou oblast alkoholové a drogové závislosti. Drogy rozděluje na legální, jako jsou tabákové výrobky a alkohol, které společnost toleruje a jsou hojně užívány a nelegální, sem patří například nejčastější droga – marihuana. Zkoumá motivaci dětí na mládeže k experimentování s drogami a vliv rodiny, společnosti, školy a přátel. Poslední část článku se zabývá primární prevencí a způsoby jak eliminovat vznik závislostí na návykových látkách u mladých lidí.

Klíčová slova: drogová závislost, děti, mladiství, alkohol, drogy, primární prevence.

Abstract

This article is about children and juvenile drug abuse, pathological dependences and its causes. It emphasises the influence of environment and education. The article describes the problematic area of alcohol and drug abuse. Drugs divided into legal drugs, such as tobacco and alcohol, which tolerates the society and are widely used. And illegal drugs, here include the most common drug – marijuana. It examines children's and young people motivation to experiment with drugs and the influence of family, society, school, and friends. The last part of this article is about primary prevention and ways to eliminate emergence of drug addiction among young people.

Key words: drug dependence, children, juvenile, alcohol, drugs, primary prevention.

Homeopatie a školní potíže

„Ale jako se nemá podnikat léčení bez léčení těla, tak se nemá ani léčit tělo bez duše...“

PLATON V CHARMIDU

Helena Kalábová

Abstrakt

Příspěvek cílí do ozřejmení homeopatie jako metody, využívající možnost pomoci přírodních látek navrátit možnost aretace – rovnováhy, a tím obnovit isonomii – stav zdraví ve smyslu harmonie těla a mysli u dětí.

Klíčová slova: homeopatie, aretace, zdraví a nemoc, isonomie.

Abstract

The aim of the paper is to elucidate homeopathy as a method using natural ingredients to restore balance and thereby restore isotomia – the state of health in terms of harmony of body and mind in children.

Key words: homeopathy, lock, health and disease, isonomia.

Využití arteterapie ve školní družině

Gabriela Karmanová

Abstrakt

Příspěvek se zabývá využitím arteterapie ve školní družině. Práce byla tvořena dvěma stěžejními částmi, a to částí teoretickou a praktickou. V teoretické části autorka pomocí odborné literatury objasnila základní principy arteterapie, zároveň se zabývala problematikou rodiny, náhradní rodinné péče, mentální retardace a poruch chování, zdůraznila důležitost péče o duši. Praktická část byla zaměřena na pozorování vytypované skupiny dětí ve školní družině a analýzu jejich prací. Jednalo se o formu kvalitativního průzkumného šetření. Byly použity základní metody arteterapie. Průzkum prokázal pozitivní vliv arteterapie na bio-psycho-sociálně-spirituální vývoj dítěte. Na základě průzkumu lze jako vhodné arteterapeutické přístupy označit techniku bičování sloužící k uvolnění emocí, agrese, techniku linií sloužící ke koncentraci a zlepšení jemné motoriky, techniku koláží sloužící ke spolupráci a preciznosti, techniku kaširování a hmatovou, haptickou techniku, která bývá velmi podnětná pro vlastní kreativitu a seberealizaci dětí.

Klíčová slova: arteterapie, sociální vztahy, dítě, rodina, náhradní rodinná péče, péče o duši, kresba, linie, barvy.

Abstract

The paper deals the author utilized art therapy in the after school program. The thesis contains two major components: theoretical and practical. In the theoretical component, the author explained basic principles of art therapy using specialized literature for special education applications. She [the author] focused on family problems, foster care, mental disability and behavioral problems. The author emphasized the importance of epimeleia. In the practical component, the author observed a specific group of children in the after school program and analyzed their art work. The author used a form of qualitative research and basic methods of art therapy. The research indicated that the art therapy does have a positive influence on the natural, psychological, social and spiritual development of the child. Based on the research, some of the beneficial art therapy methods are as follows: "bičování" technique which is a technique used to release emotions and aggression; and line technique is used to improve concentration and soft movements of specific body parts (generally the hands); and, collage technique is used to promote cooperation and accuracy; and, "kaširování", touch, and "haptická" techniques are very important for creativity and self fulfillment of children.

Key words: art therapy, social relationships, child, foster care, epimeleia, artwork, line, colors.

Lidé s postižením a informační a komunikační technologie

Miroslav Meier

Abstrakt

Příspěvek je věnován využívání informačních a komunikačních technologií u lidí s různými druhy postižení. Nejprve jsou definovány pojmy lidé s postižením a informační a komunikační technologie. Poté jsou představeny konkrétní možnosti využívání různých druhů informačních a komunikačních technologií u lidí s mentálním, tělesným, zrakovým, sluchovým postižením.

Klíčová slova: informační a komunikační technologie, lidé s postižením, vzdělávání, zaměstnání.

Abstract

The paper is devoted to the use of information and communication technologies for people with various disabilities. First defines the terms people with disabilities, and information and communication technology. They are then presented specific options for the use of various types of information and communication technology for people with mental, physical, visual and hearing disability.

Key words: information and communication technology, people with disabilities, education, job.

Otec Šroubek a syn Vrut

Milan Novák

Abstrakt

V úvodní části jsou zmapovány koncepty, týkající se jak k tematice mužství a otcovství, a specifikám mužského a otcovského chování a významu fungujícího otce přistupuje organizace pro muže, kde autor působí. Problematika je nahlížena rovněž z pohledu rozdílů mezi mužskými a ženskými rolemi, vč. vlivu na výchovu dětí. V práci je zamyšlení nad negativními důsledky, které způsobuje nepřítomnost otce v rodině, či nezájem a neúčast ve výchově. Práce se zabývá příčinami, projevy a důsledky rizikového chování v rodině a identifikací možných faktorů, které to ovlivňují. Cílem je poukázat na význam mužské a otcovské role a její důležitou úlohu v optimálním psychickém vývoji dětí.

Klíčová slova: otcovství, autorita, autonomie, rodina, rizikové chování, role.

Abstract

In the introductory there are mapped out the views of the organization for men (where the author is engaged) concerning the theme of manhood, fatherhood and man and father-behaviour specificity, as well as the importance of acting as a real father. The difference between male and female roles in relation to the problems is also included, together with their influence on child upbringing. The work also gives thought to negative consequences caused by the absence of father, or his indifference and lack of interest in upbringing children. The author focuses on reasons, expressions and consequences of risk behaviour and tries to find the possible factors influencing that. The work is aimed at showing the importance of man and father role and their significant impact on optimal mental development of children.

Key words: fatherhood, autonomy, family, risk behaviour, role.

Dyspraxie a možnosti přístupu ve speciální pedagogice

Zuzana Palounková

Abstrakt

Příspěvek seznamuje s problematikou vývojové dyspraxie a poskytuje náhled na tuto diagnózu v kontextu podmínek České republiky. Upozorňuje na některé významné projevy vývojové dyspraxie včetně jejich dopadů v prostředí základní školy. Seznamuje s vybranými principy a metodami, které můžeme využívat při reedukaci vývojové dyspraxie u dětí i dospělých. Klade důraz na podporu samostatnosti a soběstačnosti osoby s vývojovou dyspraxií, což je nezbytnou podmínkou pro její plné zapojení do společnosti.

Klíčová slova: vývojová dyspraxie, vývojová porucha koordinace, pohyb, motorika, motorické schopnosti, pohybová koordinace, speciálně pedagogická podpora.

Abstract

The paper deals with the issue of developmental dyspraxia and provides an interpretation of this diagnosis in the context of the Czech Republic conditions. It highlights some of the major manifestations of developmental dyspraxia as well as their impacts in elementary school environment. The paper introduces the selected principles and methods that can be used in re-education of developmental dyspraxia in children and adults. It places emphasis on promoting independence and self-sufficiency of persons with developmental dyspraxia which is a prerequisite for its full integration into society.

Key words: Developmental Dyspraxia, Developmental Co-ordination Disorder, movement, motor, motor skills, motor coordination, special education support.

Etické hranice respektu ve filosofické perspektivě

Michal Podzimek

Abstrakt

Příspěvek se zabývá filosofickými východisky respektu, ze kterého vychází princip tolerance v západní společnosti, protože konkrétní koncepce respektu vždy stojí na nějakém teoretickém zdůvodnění. Tato zdůvodnění pak brání či naopak podporují záměnu respektu za libertinské pojetí bezbřehé svobody, vedoucí k postupnému rozpadu společnosti. Příspěvek upozorňuje na nebezpečí pojetí respektu bez pevného teoretického ukotvení.

Klíčová slova: filosofická perspektiva, respekt, princip tolerance, svoboda, krize.

Abstract

The submission focuses on the philosophical foundations of respect, from which stems the principle of tolerance in Western society, as a specific concept of respect always has a theoretical background of some kind. These theoretical backgrounds either prevent or support mistaking respect for a libertine understanding of respect as a freedom without limit that leads to a crisis and subsequent disintegration of society. The submission draws attention to the dangerousness of concepts of respect that lack a theoretical background.

Key words: philosophical perspective, respect, principle of tolerance, freedom, crisis.

Záškoláctví optikou sociálního pracovníka a pedagoga

Květuše Sluková

Abstrakt

Záškoláctví jako jeden z poměrně frekventovaných jevů na školách zasluhuje patřičnou pozornost. Příčiny tohoto jevu mohou být a často tomu tak je, velmi různorodé. Učitelé prvotně kontaktují rodiče, dále pak sociální pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí, pedagogicko psychologickou poradnu atd. Vyhledat pomoc mohou rodiče, učitelé i děti samy bez přítomnosti rodičů. Nové metody, techniky a nástroje sociální práce otevírají prostor pro jinakost přístupu k řešení záškoláctví. Umožňují setkávání a navázání spolupráce pracovníků v pomáhajících profesích s rodiči a dítětem. Jedním z nástrojů, který nachází uplatnění na tomto poli sociální práce je případová konference. Setkání zainteresovaných stran pomáhá rozkrývat příčiny záškoláctví na pozadí složitosti a dynamiky vztahovosti jednotlivých členů formálních i neformálních skupin.

Klíčová slova: poruchy chování, sociálně patologické jevy, obranné mechanismy, poruchy rodiny a rodičovství, terénní sociální práce, inkluze.

Abstract

School absenteeism as one of the relatively frequent phenomenon in schools deserves proper attention. The causes of this phenomenon can be very diverse. Teachers contact parents initially, followed by social workers of the department of social and legal protection of children, the pedagogical etc.. The help can search parents, teachers. Children can search help themselves without parents present. New methods, techniques and tools of social work open up space for otherness approach to addressing truancy. They bring together and establish cooperation workers in the helping professions with parents and the child. One of the tools that find application in the field of social work is a case conference. Stakeholder meetings help to uncover the causes of truancy in the background of relational complexity and dynamics of individual members of formal and informal groups.

Key words: behavioral, social pathologies, defense mechanisms, fault families and parenting, social work, inclusion.

Závěr

Profese speciálního pedagoga, resp. učitele je nárokována dvěma světy. Tím prvním je teoretický pohled na skutečnost pohledem jednotlivých vědeckých oborů, didakticky transformovaný do vzdělávacích obsahů, do učiva jednotlivých vyučovacích či studijních předmětů. Druhým je svět přirozený, jenž je obsažen v každém okamžiku setkávání se ve výuce – v bytostné zkušenosti učitele a žáka se světem a ve světě. A právě speciální pedagog, učitel a jeho role ve zprostředkování vztahu mezi těmito dvěma světy, jeho bytostná zkušenost a nastavenost otevírá a umožňuje studujícím, vzdělávaným, vychovávaným lidem pohyb po životní cestě ve volnosti a potřebné výši – současně ovšem pohyb ovlivněný kladným působením pedagoga.

Učitelství ať již v „běžném“ či „speciálním“ školství je profese, která je posláním, profese, která má naplňovat nejhlubší a nejušlechtlejší potenciality člověka.

Cílem procesu výchovy je vyvádění a provázení vychovávaného jedince v jeho výjimečnosti na životní cestu v maximálně možné šíři životního pohybu s možností překonávat překážky a odpovídat na přicházející výzvy s pocitem spolusdílení a s akceptací vztahovostí sám k sobě, k druhým lidem a v otevřenosti celku světa. Snažme se tedy o to, aby i naše výchovné, pedagogické snažení bylo „možnou cestou“ k tomu, aby lidé, které vychováváme, vzděláváme, byli schopni a ochotni na svých životních cestách, ve výchovně vzdělávacích aktivitách takových činností, aby naplnili výše uvedený cíl výchovy.

Helena Kalábová, Miroslav Meier

Seznam autorek a autorů jednotlivých příspěvků

Chládková Nikola, Bc.

Kalábová Helena, PhDr., Ph.D.

Karmanová Gabriela, Bc.

Meier Miroslav, Mgr., Ph.D.

Novák Milan, Bc.

Palounková Zuzana, Ing., Ph.D.

Podzimek Michal, PaedDr., ICLic., Th.D., Ph.D.

Sluková Květuše, Mgr., Ph.D.